

برگزیده‌ای از کتاب

آداب الصلوة

امام خمینی (س)

www.ketab.ir

به کوشش:

محسن قمی

سرشناسه: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸-۱۲۷۹.
عنوان قراردادی: آداب الصلوة. برگزیده.

عنوان ونام پدیدآور: برگزیده‌ای از کتاب آداب الصلوة امام خمینی(س) / به کوشش محسن قمی.
مشخصات نشر: تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری: ج، ۲۲۵ ص.

شابک: ISBN: 978 - 964 - 212 - 141 - 0

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۳ - ۲۲۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: ۱. نماز.

شناسه افزوده: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)، دفتر قم. مؤسسه چاپ و نشر عروج.
شناسه افزوده: قمی، محسن.

رده‌بندی کنگره: ۴۰۱۷ آ ۸ خ / ۱۸۶ / ۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۲۵۲۰۸

کد / م ۲۵۸۹

www.ketab.ir

مؤسسه چاپ و نشر عروج

برگزیده‌ای از کتاب آداب الصلوة امام خمینی(س)

به کوشش: محسن قمی

ناشر: چاپ و نشر عروج (وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س))

چاپ دوم: ۱۴۰۲

شمارگان: ۵۰۰

مؤسسه چاپ و نشر عروج

قیمت:

101005000100022

برگزیده آداب نماز

• خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخررازی، فروشگاه مرکزی، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• خیابان انقلاب، تقاطع حافظ، فروشگاه شماره ۱، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکزپخش: • خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری، فروشگاه شماره ۲، تلفن: ۶۶۹۵۵۷۳۷

• حرم مطهر حضرت امام خمینی(س)، ضلع شمالی، فروشگاه شماره ۳، تلفن: ۵۵۲۰۳۸۰۱

• کلیه نمایندگیهای فروش در استانها

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

فهرست مطالب

۱	درآمد
۱	[مقدمه]
مقاله اولی: [آداب عمومی نماز]	
۷	فصل اول: [ادب یکم: توجه به عزّ ربوبیت و ذلّ عبادت]
۹	مراتب مقامات اهل سلوک
۱۱	فصل دوم: [ادب دوم: خشوع]
۱۳	فصل سوم: [ادب سوم: طمأنینه]
۱۵	فصل چهارم: [ادب چهارم: محافظت عبادت از تصرف شیطان]
۱۶	فصل پنجم: [ادب پنجم: نشاط و بهجت]
۱۸	[فصل ششم: [ادب ششم: مراعات]
۲۰	فصل هفتم: [ادب هفتم: تفهیم]
۲۳	فصل هشتم: [ادب هشتم: حضور قلب]
۲۶	فصل نهم: [برخی از] احادیث راجع به حضور قلب
۲۸	فصل دهم: [موانع] حضور قلب
۲۹	فصل یازدهم: [درمان] هرزه گردی خیال
۳۲	فصل دوازدهم: [درمان حبّ دنیا]
۳۴	تتمیم

مقاله ثانیه: آداب قلبی [مربوط به مقدمات نماز]

۳۷	مقصد اول: طهارت.....
۳۸	فصل اول: بیان اجمالی طهور.....
۴۱	فصل دوم: مراتب طهور.....
۴۲	فصل سوم: [آداب قلبی وضو در هنگام توجه به آب].....
۴۶	فصل چهارم: طهور [آب و خاک].....
۴۷	فصل پنجم: شمه‌ای از آداب وضو.....
۴۸	فصل ششم: [آداب قلبی غسل].....
۵۰	فصل هفتم: [آداب مربوط به برطرف کردن نجاست].....
۵۳	مقصد دوم: [برخی از آداب مربوط به لباس نمازگزار].....
۵۳	[فصل] اول: آداب مطلق لباس.....
۵۷	[فصل] دوم: سرطهارت لباس [در هنگام نماز].....
۶۰	[فصل سوم]: اعتبار قلبیه ستر عورت.....
۶۱	وصل: [تقوا! بهترین لباس].....
۶۵	مقصد سوم: آداب [قلبی] مکان نمازگزار.....
۶۵	فصل اول: [شناخت و] معرفت مکان.....
۶۹	فصل دوم: برخی از آداب اباحه مکان.....
۷۱	مقصد چهارم: آداب [قلبی] وقت.....
۷۱	فصل اول: [رابطه میان میزان معرفت سالک و مواظبت او بر وقت نماز].....
۷۳	فصل دوم: در مواظبت از وقت.....
۷۷	مقصد پنجم: [برخی از] آداب استقبال [به کعبه].....
۷۷	فصل اول: سر [اجمالی] استقبال.....
۷۸	فصل دوم: بعضی از آداب قلبیه استقبال.....

مقاله ثالثه: [آداب قلبی مربوط به] مقارنات نماز

۸۱	باب اول: بعض آداب [و اسرار] اذان و اقامه.....
۸۳	فصل اول: [اذان؛ اعلان حضور و اقامه پیداشتن قوا در محضر].....

۸۵	فصل دوم: بعضی از آداب و اسرار تکبیرات اذان و اقامه
۸۷	فصل سوم: [برخی از آداب مربوط به «أشهد أن لا إله إلا الله»]
۸۸	تنبیه عرفانی
۸۹	فصل چهارم: بعض آداب شهادت به رسالت و اشاره به شهادت به ولایت
۹۲	اصل عرفانی [درباره أشهد أن علیاً ولی الله]
۹۲	فصل پنجم: [بعضی از آداب مربوط به «حی علی الصلاة» و...]
۹۴	تتمیم [قلب امام جماعت سایر اعضاء]
۹۵	باب دوم: قیام
۹۵	فصل اول: سر [اجمالی] قیام
۹۶	فصل دوم: آداب قیام
۹۷	در موعظه‌ای حسنه
۹۹	باب سوم: سرتیت و آداب آن
۱۰۰	فصل اول: حقیقت تیت در عبادت
۱۰۱	فصل دوم: [اخلاص]
۱۰۳	فصل سوم: برخی از مراتب اخلاص
۱۰۵	فصل چهارم: [رابطه اخلاص و توحید افعالی]
۱۰۶	فصل پنجم: بعض درجات دیگر اخلاص
۱۱۱	باب چهارم: شمه‌ای از آداب [و اسرار] قرائت
۱۱۱	مصباح اول: آداب قرائت قرآن شریف
۱۱۳	فصل اول: [ادب تعظیم قرآن]
۱۱۵	فصل دوم: در بیان مقاصد و مطالب کتاب شریف الهی به طریق اجمال
۱۱۹	فصل سوم: [روش استفاده از قرآن]
۱۲۲	فصل چهارم: [موانع استفاده از قرآن]
۱۲۹	مصباح دوم: شمه‌ای از آداب قرائت در خصوص نماز
۱۳۰	فصل اول: [مراتب قرائت قرآن]
۱۳۳	تکمیل
۱۳۵	فصل دوم: بعض آداب استعاذه

۱۳۹.....	تتمیم و نتیجه.....
۱۴۰.....	فصل سوم: ارکان استعاذه.....
۱۴۳.....	فصل چهارم: [منزل تسمیه].....
۱۴۵.....	فصل پنجم: تفسیر [اجمالی] سورة مبارکه «حمد».....
۱۴۶.....	انکاتی در تفسیر بسم الله الرحمن الرحیم.....
۱۴۸.....	[اسم و مقامات شش گانه آن].....
۱۵۰.....	تحقیق عرفانی.....
۱۵۱.....	[الحمد لله رب العالمین].....
۱۵۲.....	نقل و تحقیق.....
۱۵۴.....	تتمیم.....
۱۵۶.....	تنبيه.....
۱۵۷.....	تنبيه [دیگر].....
۱۵۹.....	ایفاظ ایمانی.....
۱۶۱.....	[برخی از لطائف و آداب الرحمن الرحیم مالک يوم الدين].....
۱۶۴.....	تحقیق.....
۱۶۷.....	الهام عرشی.....
۱۶۸.....	تنبيه عرفانی.....
۱۶۹.....	تنبيه ادبی.....
۱۷۰.....	«ایاک نعبد و ایاک نستعین».....
۱۷۲.....	تحقیق عرفانی.....
۱۷۳.....	تنبيه و نکته.....
۱۷۳.....	فائده عرفانیة.....
۱۷۵.....	فائده.....
۱۷۸.....	«اهدنا الصراط المستقیم».....
۱۸۰.....	تنبيه اشراقی و اشراق عرفانی.....
۱۸۱.....	تنبيه ایمانی.....
۱۸۴.....	تنبيه عرفانی.....

۱۸۶	.....	خاتمه
۱۸۸	.....	تمّه
۱۹۰	.....	فصل ششم: شمه‌ای از تفسیر سوره مبارکه «توحید»
۱۹۴	.....	تثبیه حکمی
۱۹۵	.....	تثبیه عرفانی
۱۹۸	.....	حکمه مشرقیه
۱۹۹	.....	خاتمه
۲۰۱	.....	باب پنجم: [آداب و اسرار اجمالی رکوع و سجده]
۲۰۳	.....	فصل اول: تکبیر قبل از رکوع
۲۰۳	.....	فصل دوم: آداب انحناء [در رکوع]
۲۰۵	.....	فصل سوم: [ذکر رکوع]
۲۰۶	.....	فصل چهارم: [سر برداشتن از رکوع]
۲۰۷	.....	[فصل پنجم]: [آداب و اسرار اجمالی سجده]
۲۰۸	.....	[فصل ششم]: [ارکان سجده]
۲۱۰	.....	[فصل هفتم]: [تکرار سجده]
۲۱۰	.....	[فصل هشتم]: [اشاره اجمالی به آداب تشهد]
۲۱۲	.....	[فصل نهم]: آداب سلام
۲۱۳	.....	[فصل دهم]: [بعضی از اسرار سلام]

خاتمه کتاب

۲۱۵	.....	فصل اول: [اسرار و آداب قلبی] تسیحات اربعه
۲۱۷	.....	فصل دوم: آداب قلبیه قنوت
۲۱۹	.....	فصل سوم: [تعقیبات نماز]
۲۲۰	.....	ختم و دعاء
۲۲۳	.....	کتاب‌نامه

درآمد

چکیده‌سازی از آثار دانشوران در میان فرهنگ‌ها، از جمله فرهنگ اسلامی پیشینه دیرینه‌ای دارد. از دیرباز در میان مسلمانان عده‌ای عهده‌دار چکیده‌سازی کتاب‌های دراز دامن شدند تا بر خوانندگان آن بیفزایند. این سنت در پنج قرن اخیر دامن‌گستر شد و صدها چکیده فراهم گردید و عناوینی چون «مختار»، «خلاصه»، «لباب»، «لبّ اللّباب»، «منتخب»، «مختصر»، «نخه» و «برگزیده» بر آنها نهاده شد.

نیاز به تفصیل نیست که جامعه ما با بُعد سیاسی شخصیت امام خمینی (س) بیش از بُعد علمی آن آشناست. از این رو شناساندن بُعد علمی ایشان ضرورت مضاعف دارد و بهترین و مطمئن‌ترین راه تأمین این هدف، حذف واسطه و دعوت جامعه به مطالعه کتاب‌های ارزنده و آموزنده این فرهنگیان است.

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، دفتر قم، به آهنگ شناساندن بُعد فرهنگی ایشان، عهده‌دار چکیده‌سازی از میراث مکتوب فارسی امام خمینی (س) شد تا از رهگذر آسان‌خوان کردن کتاب‌ها، خوانندگان بیش‌تری بیابد و بهره‌اش عام‌تر شود. بدین رو آثار فارسی امام، به شرح ذیل، چکیده شده است:

۱. شرح چهل حدیث؛

۲. شرح حدیث جنود عقل و جهل؛

۳. آداب الصلوة؛

۴. سر الصلوة؛

۵. دیوان اشعار.

در چکیده‌سازی این کتاب‌ها نکته‌های زیر منظور شده است:

۱. هیچ مطلبی به اصل نوشته افزوده نشده، و آنچه بر حسب ضرورت به صورت عنوان یا پیوند مطالب اضافه شده در میان دو قلاب و متمایز از متن است.
۲. خطِ فکری و علمی حضرت امام(س) در این نوشته‌ها حفظ شده و منطق حاکم بر گزینش حذف، تنها مباحث مستقل، فنی، مکرر، مفصل، استشهادها و احیاناً حاشیه‌ای و خارج از روح کلی کتاب بوده که گاه امام خود، به حاشیه‌ای بودن و خارج از مدار بودن آن، تصریح می‌کند.
۳. در آغاز هر بخش، چکیده‌ی مطالب به قلم ساده و روان و متمایز از متن اصلی به عنوان درآمدِ بحث، از سوی گزینش‌گران افزوده شده است.
۴. فهرست‌های فنی پایان کتاب‌ها حذف شده است.
۵. هدف این گزیده خوانی آن بوده و نیست که متن گزیده، جایگزین اصل کتاب گردد؛ بلکه مقصود آن بوده تا درآمد و روزگاری به متن اصلی باشد و برای مخاطبان جوان و دانشجویان سودمند افتد.

* * *

امام خمینی(س) در سال ۱۳۱۸ هجری شمسی کتاب *سرّ الصلوة* را تألیف نمود و چون مخاطب آن خواص بودند و مطالب آن با حال عموم تناسبی نداشت، کتاب حاضر، یعنی *آداب الصلوة* را به رشتهٔ تحریر درآوردند. هر یک از عبادات شرعی دارای احکام، آداب و اسراری هستند و معمولاً احکام و آداب آنها در فقه و اخلاق مورد بحث قرار می‌گیرد و اسرار عبادات نیز در عرفان (فقه اکبر) مطرح می‌شود.

این کتاب گرچه *آداب الصلوة* نامیده شده است، اما در بسیاری از موارد به اسرار نماز (از جمله در مورد طهارت و استقبال به کعبه و اذان و اقامه و قیام و نیت و سلام...) تصریح شده است. کتاب حاضر علاوه بر مقدمه دارای سه مقاله است: در مقالهٔ اول آداب هشتگانهٔ عمومی نماز مورد بحث می‌باشد؛ موضوع مقالهٔ دوم آداب مربوط به

مقدمات نماز یعنی طهارت و لباس و مکان و وقت و استقبال به کعبه می‌باشد؛ و در مقاله سوم آداب مربوط به مقارنات نماز یعنی اذان و اقامه، نیت، قیام، حمد، سوره، رکوع، سجده، تشهد و سلام مطرح شده است.

در این مقاله نیز بحث نسبتاً مبسوطی درباره آداب عمومی قرائت قرآن و روش بهره‌برداری از آن و نیز موانع استفاده از قرآن آمده است که بر غنای کتاب افزوده است. همچنین علاوه بر تفسیر سوره حمد و توحید، برخی از نکات و لطائف سوره مبارکه قدر نیز در متن کتاب آمده، که به دلیل احتراز از طولانی شدن از ذکر آن خودداری شده است. در خاتمه کتاب نیز آداب قنوت و تسبیحات اربعه و تعقیبات نماز آمده است.

در گزینش مطالب تلاش شده، آن دسته از موضوعات که برای جوانان و دانشجویان سودمند است آورده شود و برخی از اصطلاحات در پاورقی یا در متن داخل قلاب توضیح داده شده است. در فصل نهمی کتاب نیز در چند مورد جزئی تغییراتی صورت گرفته است.

با تشکر از فاضل ارجمند حجة الاسلام والمسلمین آقای محسن قمی که زحمت گزینش و نگارش چکیده‌ها را بر عهده گرفتند. امید است این گزینش در جهت آشنایی و نزدیکی بیشتر نسل جوان با آثار فارسی حضرت امام(س) نقشی مؤثر داشته باشد.

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)

دفتر قم